

De *Nieuwe*

Zelfzwichter

in dit nummer

- Redactioneel
- Een molen zonder wind
- Ol Hörn van Lains
- Molennieuws
- Gildenieuws
- Molenbiotoop
- Project bereikbaarheid en toegankelijkheid molens
- Verstild verleden (29)
- Boekennieuws

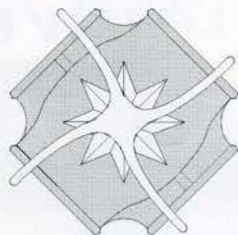
Colofon

De Nieuwe Zelfwichter

jaargang 3 no. 2

juni 1999 • 2

ISSN 1386-4920

De Nieuwe Zelfwichter is het kwartaalblad van de gezamenlijke molenorganisaties in de provincie Groningen. Het blad verschijnt in de maanden maart, juni, september en december. Leden van de vereniging van Vrienden van de Groninger Molens en leden van de Stichting De Groninger Molen ontvangen het blad automatisch. Niet-leden kunnen zich op dit periodiek abonneren voor f 25,00 per jaar (4 nummers). Losse nummers kosten f 5,00 exclusief porto.

Opgave lidmaatschap + abonnement:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens,
t.a.v. Ledenadministratie, A-weg 5^c, 9718 CS Groningen

Opgave abonnement voor De Nieuwe Zelfwichter:
A-weg 5^c, 9718 CS Groningen

Secretariaatsadressen:

- Vereniging Vrienden van de Groninger Molens,
A-weg 5^c, 9718 CS Groningen, tel. (0597) 59 19 31
- Stichting De Groninger Molen, A-weg 5^c, 9718 CS
Groningen, tel. (050) 312 16 94, fax (050) 314 25 84
- Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen,
p.a. Vindicatstraat 50, 9741 CZ Groningen,
tel. (050) 573 34 84

Redactie:

Redactie van De Nieuwe Zelfwichter: A-weg 5^c,
9718 CS Groningen, tel. (050) 3 12 16 94, fax (050) 314 25 84
J.C. van Driel – Groningen, G. Geertsema-ten Broek –
Groningen, H.A. Hachmer – Nieuwe Pekela, A.J. van der
Salm – Godlinze, A.D. Veenhoff – Groningen.

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen in te korten. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Aan dit nummer werkten mee:

A. Dost, J.A. van Driel, L. Duijm, H.A. Hachmer, T. Kalk,
B. Oomkens, A.J. Raven, H. Vos, D. van der Zee.

Grafische basisvormgeving:

Biche Eleveld bNO - Groningen

Lay-out en drukwerk:

Zodiak Groep - Groningen

Oplage:

900 exemplaren

Sluitingsdatum kopij:

1 september 1999

foto omslag:

Molen De Korenschoof, Noordlaren.
(foto Herman Reis - Den Haag)

2 • Redactioneel**3 • Een molen zonder wind**

Jaap van Driel doet verslag van een architectonisch onderzoek naar de molen Nooit-Gedacht in Nieuwe Pekela. Gebouwd in het 'stoomtijdperk' is de Nooit-Gedacht inderdaad een molen zonder wind die een inmiddels erkende cultuurhistorische waarde heeft.

6 • Ol Hörn van Lains

Henk Vos diepte uit de Groninger Volksalmanak dit juweeltje op dat verhaalt over de molens van Leens. De nostalgische impressie die Jacob Por in 1927 optekende heeft ook vandaag nog niets aan waarde ingeboet.

7 • Molennieuws

Behalve het laatste nieuws over de stand van zaken van de Groninger Molens ook ander nieuws, onder meer van de Molenstichting Westerkwartier.

11 • Gildenieuws**13 • Molenbiotoop**

Biotoopwachter Bé Oomkens breekt een lans voor het behoud van een goede molenbiotoop in zijn verslag van de lezing die de heer J.B.H.E. Pinkse hield voor de jaarvergadering van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

17 • Project bereikbaarheid en toegankelijkheid molens

Douwe van der Zee doet verslag van de stand zaken van dit project dat tot nu toe resulteert in een cultuurhistorisch waardevolle fietsroute langs de molens Fortuna, De Meeuw, De Ster en De Vriendschap.

19 • Verstild verleden (29)**20 • Boekennieuws**

Hoewel wij nimmer uit de schaduw kunnen treden uit de manier waarop C.E. van der Horst deze rubriek verzorgde, streeft de redactie er toch naar de lezer op de hoogte te houden van boeiende titels op molengebied. Hendrik Hachmer bespreekt ditmaal een uiterst betaalbaar boek over de molens die te vinden zijn op de Zuid-Hollandse eilanden.

21 • Molenwinkeltje

Redactioneel

In deze *Nieuwe Zelfzwichter* vindt u weer de meest actuele lijst van molens en contactpersonen in Groningen. Altijd weer handig als u eens met kennissen een molen wilt bezoeken en er zeker van wil zijn dat er iemand aanwezig is. Het Gilde en de Vereniging timmeren overigens regelmatig aan de weg om meer mensen te interesseren voor de opleiding tot vrijwillig molenaar. Draaiende molens zijn altijd weer een lust voor het oog. Toch blijkt het in praktijk moeilijk om voldoende molenaars vast te houden om alle molens te bemannen. Diverse gediplomeerden haken na verloop van tijd af door privé omstandigheden, of gewoon omdat de aardigheid (lees uitdaging) er volgens hen af is. Ook het bestuur van de Vereniging is naarstig op

zoek naar nieuwe vrijwilligers, maar het wil helaas nog niet erg lukken. Is onze vrijetijdsbesteding echt zo wezenlijk anders geworden dat we geen tijd en zin meer hebben voor dit soort activiteiten? Zelf sportclubs klagen over verminderde belangstelling voor vrijwilligerswerk.

Gelukkig zijn er ook mensen die zich jaren achtereen als vrijwilliger inzetten voor verschillende doelen. Zo ook de heer A.J. Raven uit Grijpskerk. Hij zet zich al jaren in voor de Molenstichting Westerkwartier, maar dat niet alleen, hij is eveneens actief vrijwilliger bij het openlucht zwembad te Grijpskerk. Hij ontving daarom afgelopen Koninkinnedag een lintje uit handen van burgemeester mr. L.J. Klaassen.

De heer A.J. Raven heeft zojuist door Burgemeester mr. L.J. Klaassen van de gemeente Zuidhorn een koninklijke onderscheiding, Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, opgespeld gekregen.

Foto: Wieger Rekker

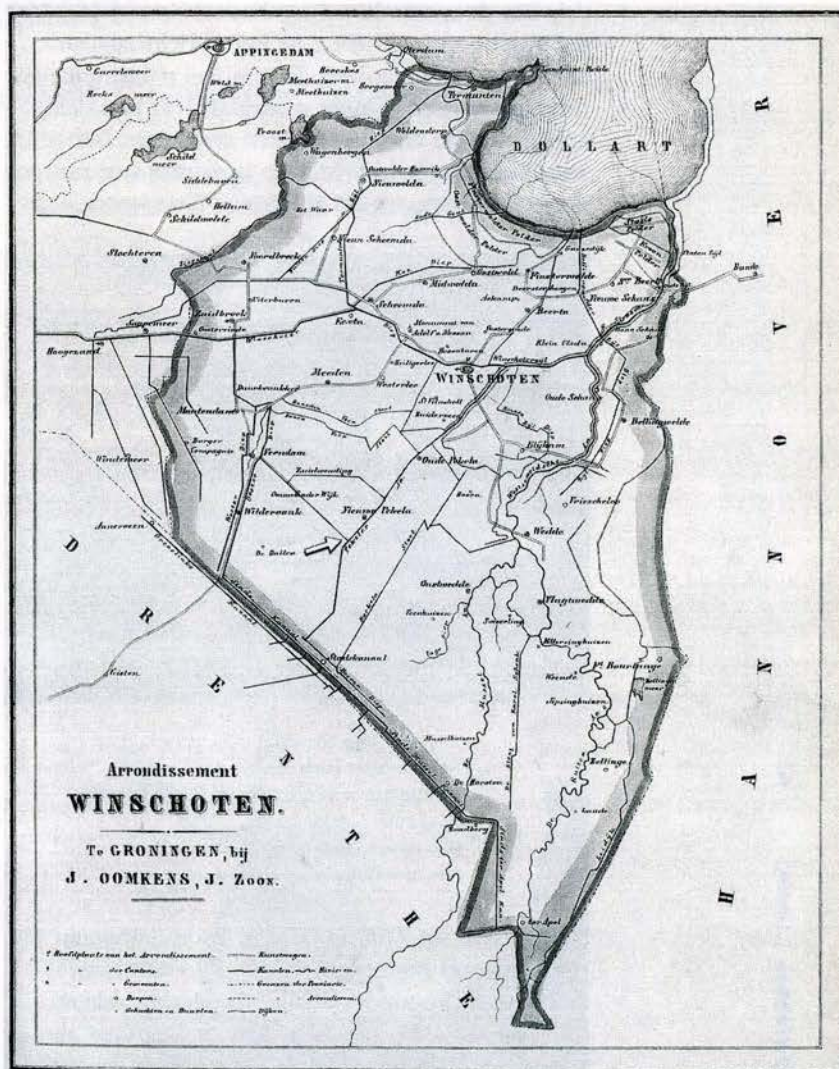
Een molen zonder wind

Molen *Nooit-Gedacht* een rijksmonument?

Op 1 april naar een bijeenkomst gaan over een molen met de naam *Nooit-Gedacht* is een wel heel hachelijke onderneming.

Welke vrijgestelde ambtenaar organiseert de presentatie van een rapport over een aantrekkelijk onderwerp op een dag dat een normaal mens werkt? Gelukkig was er geen valstrik gelegd voor de stoep van de openbare bibliotheek in dorps huis "De Kiepe" te Nieuwe Pekela. Die locatie bevindt zich dichtbij de voormalige stoomhoutzaagmolen *Nooit-Gedacht*. Een bibliotheek is een natuurlijke omgeving voor de presentatie van een rapport. De titel van het rapport geeft al aan dat er aan het houtzagen geen wind te pas kwam: Architectonisch onderzoek en waardestelling van Stoomzagerij 'Nooit-Gedacht' te Nieuwe Pekela.

In Groningen richtten de molenliefhebbers zich haast automatisch uitsluitend op windmolens, andere aandrijfsystemen kwamen (bijna) niet voor of ze zijn al verloren gegaan. Na het windtijdperk met zijn onvoorspelbare energiebron is ook de periode van de stoomkracht al weer voorbij. Zoals bij zoveel technische ontwikkelingen verliep de omschakeling geleidelijk. De stoommachine was eerst alleen hulpmotor voor windstille perioden, daarna verdween de molenromp en vervolgens

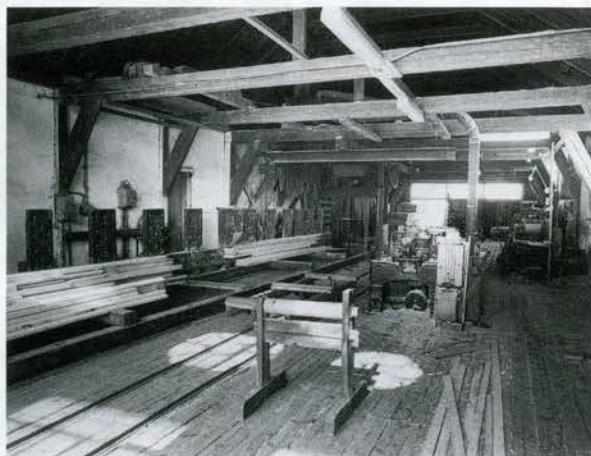
Situering van voormalige stoomhoutzaagmolen *Nooit-Gedacht* in Nieuwe Pekela (bij het pijltje centraal in de kaart).

Bron: Gemeente-Atlas van de Provincie Groningen, C. Fehse, uitgave J. Oomkens, 1862

kwam er soms nog een (elektro)motor als krachtbron. Allemaal heel logisch in het kader van productieverhoging met steeds minder mensen. In de nadagen van het molenbedrijf zijn veel motorische aandrijvingen zelfs weer weggerestaureerd. Een al te rechtlijnige en simpele restauratiefilosofie gaat ervan uit dat een echte Hollandse windmolen

alleen over windaandrijving beschikt. Bij waterkracht moeten wij ons al in bochten wringen om verwarring te voorkomen met wateropvoerwerktuigen. Het Engelse woord voor molen (mill) maakt grappig genoeg dat onderscheid niet: het is gewoon een fabriek, zonder impliciete verwijzing naar de aandrijfkracht.

De houtzaagmolen *Nooit-Gedacht* heeft nooit aandrijving door windkracht gehad: daarvoor was de technische ontwikkeling in het oprichtingsjaar 1875 al te ver gevorderd. Er zijn wel windhoutzaagmolens van later datum, maar dan is er bijna altijd sprake van de voortzetting van een langer bestaand windhoutzaagbedrijf. Met de inzichten van nu mogen we ook zeggen dat Hommo P. Geertsema, een

Interieur van de zaagloods, gezien naar het zuiden (afvoerszijde); links het elektrische battingraam, rechts het grote zaagraam met de slede.

Bron: collectie Veenkoloniaal Museum, Veendam,
Foto: Karel Zwaneveld, Borgercompagnie.

boerenzoon uit Zuidbroek, een vooruitstrevend en risiconemend ondernemer was. Bij een nieuwe techniek is de noodzakelijke investering relatief hoog en in de houtzagerij waren halverwege de vorige eeuw de vooruitzichten niet meer zo gunstig. De scheepsbouw was immers bezig om te schakelen van hout naar staal. Uit de inrichting van het bedrijf en uit de gedeeltelijk nog aanwezige machines mogen we afleiden dat Geertsema zijn afzetmarkt niet voornamelijk zag in de scheepsbouw (dikke balken) maar voor een groot deel in timmerfabrieken (latten en al of niet gefreesde planken).

In de zaagloods bevindt zich, in tegenstelling tot wat bij windhoutzaagmolens gebruikelijk is, slechts één raamzaag. Bovendien is er geen hoog-

gelegen krukas (halverwege de molenromp), maar een aandrijving van onderaf. De zaagkracht (naar beneden, afgesteund op de slede) is niet alleen afkomstig van het gewicht van het raam, maar ook van de trekkracht van de twee drijfstanen die het raam links en rechts met de excentrieken op de aandrijf-as verbinden. De constructie van de zaagloods vertoont functionele overeenkomsten met zaagschuren van houtzaagwindmolens. Het centrale middenvierkant is veel zwaarder uitgevoerd dan de rest van de schuur. Vanwege de horizontale sleepkrachten (bomen binnenhalen en sledetransport) is het vierkant uitgevoerd met kruisen en korbelen met pen-en-gatverbindingen. Toch is een en ander niet zomaar qua maatvoering gekopieerd van een windhoutzaagmolen: de balken zijn een slag dunner omdat er geen molenromp op hoeft te rusten. De rest van de schuurconstructie is uitgevoerd met gespijkerde halfhoutsverbindingen.

Tot nu toe zijn er geen sporen gevonden van meer raamzagen. Blijkbaar was de zeer brede zaagschuur al vanaf het begin gereserveerd voor de verkleining van balkmateriaal en de nabewerking daarvan (frezen, schaven). De in 1923 tegen de zaagschuur bijgebouwde werkplaats was geheel ingericht voor dit soort waardeverhogend werk.

In het stoomtijdperk werden alle machines aangedreven via verdeelassen met drijfriemen. Vertakkingen daarvan zijn ook nog zichtbaar in de restanten van het in 1992 grotendeels ingestorte bijgebouw. De snelle machines met een hoge productie in het bijgebouw vroegen al spoedig zoveel energie dat een grotere (50 pk) en modernere stoomketel nodig werd. Zoals bijna alle apparatuur in het *Nooit-*

De houthandel omstreeks 1991.

Foto: collectie gemeente Nieuwe-Pekela

Gedacht-complex was ook deze Cornwall-ketel tweedehands (afkomstig van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek te Assen).

Al in 1888 ging het bedrijf over in handen van Kornelis Tiddes Hofstede, houthandelaar te Wildervank, nadat het gedurende een week (!) in bezit was geweest van J.H. Kolk, burgemeester van de gemeente Slochteren. Over de periode Hofstede is weinig bekend. Volgens een koopakte van 19 januari 1912 werden de 'heerenbehuizinge, stoomhoutzaagmolen, houtschuren, knechtenwoning, pannenhok en verdere getimmerten' samen met twee kampen land voor f 14.999,- verkocht aan houthandelaar Berend Schuring uit Nieuwe Pekela. De nieuwe eigenaar bezat toen al een bloeiend bedrijf in hout en ijzerwaren in het centrum van het dorp. De dooreenlopende archieven van deze bedrijven geven vanaf ongeveer 1896 een goed beeld van de activiteiten. Blijkens een nota uit 1896 leverde Hofstede, de vorige eigenaar van de zagerij, al hout aan Schuring.

Waarschijnlijk kocht Berend Schuring de zagerij voor zijn twee zoons: Hendrik Berend (1896) en Hendrikus Berend (1898), maar die hadden er op het moment van de koop nog weinig belangstelling voor. Via verschillende advertenties poogde Schuring het bedrijf daarom te verkopen, maar dat lukte niet. In 1918 richtte hij zijn aandacht verder alleen op de zagerij. Niet lang daarna begonnen de zonen toch mee te werken in het bedrijf. Is dat de reden voor de naam *Nooit-Gedacht*? In 1929 werden de gebroeders officieel eigenaar.

Uit de archieven blijkt dat de inventaris in bijna alle gevallen tweedehands is. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de losstaande elektrische houtbewerkingsmachines die werden aangeschaft als vervanging voor de machines met riemaandrijving. Tenslotte werd ook de stoommachine vervangen door een Heemaf-elektromotor (1930). De drijfriem van de elektromotor lag om het vliegwiel op de kruk van de stoommachine. De twee aandrijvingsen werden definitief ontkoppeld door de krukpen af te zagen.

Het briefhoofd van de firma Schuring zoals dat in 1934 werd gebruikt voor onder meer prijslijsten en dergelijke.

Bron: collectie Veenkoloniaal Museum, Veendam.

Waardestelling

Net als bij windmolens vinden velen dat machines en bedrijven geen cultuur zijn. Het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) en het Jaar van het Industrieel Erfgoed hebben veel bijgedragen tot een grotere waardering van het industriële erfgoed. In het kader de ontwikkeling van toeristische activiteiten kreeg de Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland (SIEN-N) van enkele gemeenten in Oost-Groningen opdracht tot het samenstellen van een route langs gebouwen die getuigen van het industriële verleden. Met name de kwaliteit van het stoomhoutzaagcomplex *Nooit-Gedacht* was een zo grote verrassing dat er een door de gemeente Nieuwe Pekela gesubsidieerde onderzoeksopdracht uit voortvloeide.

Aan het gehele complex, de afzonderlijke gebouwen en de machines werd een waarde toegekend (laag, midden, hoog) op vier punten: cultuurhistorische waarde, compleetheid, zeldzaamheid en gaafheid. Op bijna alle punten krijgt de stoomhoutzagerij *Nooit-Gedacht* een goede score. Maar het geheel heeft een nog grotere waarde dan de som der delen.

Toekomst?

Een oud complex dat al geruime tijd buiten bedrijf is, gaat schrikbarend hard achteruit. Weer, wind en vogels hebben bijna vrij spel: de kwalijke gevolgen voor het gebouw en de machines zijn groot. Ook in de huidige toestand verdient de stoomhoutzagerij *Nooit-Gedacht* een plaats op de rijksmonumentenlijst. Het terrein biedt allerlei mogelijkheden tot demonstratie van regionale houtnijverheid. De stoomzagerij heeft volgens het rapport de potentie één van de grootste cultuurhistorische attracties van Groningen te worden, mede omdat de bereikbaarheid over de weg en over het water gunstig is. Kleinschalige fabricage van speciale houten bouwmaterialen, bijvoorbeeld ten behoeve van restauraties kan een zinvolle aanvulling zijn op de demonstraties met de oude machines. Een en ander kan vorm krijgen in een samenwerkingsverband van vakonderwijs en timmerfabrieken/of machinewerkplaatsen.

H. & R. SCHURING -:- NIEUWE-PEKELA
(Firmanten: H. en H. B. SCHURING)
IMPORTEURS VAN DE BESTE HOUTWAREN.

Houthandel. - Stoom-Zagerij en -Schaverij.

Telefoonnummer: 226. Telegram-adres: SCHURING. Postrekening No. 25266.

Is er veel veranderd met vroeger of toch ook weer niet!?

Ol Hörn van Lains*

't Is meschain al wel twintig joar geleden, dat ik van Zuurdiek noar Lains lopen bin. Van 't summer, dou ik van annerkant daip kwam en boeten Zuurdiek de autobus oetstapte en noar Lains ging, keek ik raor op. Lainstertillen kon ik al sain in verte an harbarg, moar dei groote rieg boomen benen hoageldoornheegen en 'n snoupwinkeltje met kekaisies en zuitholt veur kiener. Dat paste net bie 'n kanner en dit is ook net zoo bleven as 't aleer joaren was.

Moar nou 't èn van daip - Ol hörn! - Woar zes wegen bie 'n kanner komen en aan ain kant daip en annerkant Lains en op zied - op meulenbarg - 'n mooie meulen, dei Ol hörn zoo mooi mouk. Vrouger dou 'k nog luddik was, ben 'ik er voak west. Ol hörn was altied mooi bie mie: waarom, dat wis ik dou nait. Wassen den dei olle schaive peereboomen, dei in leutje toentjes stonnen zoo mooi? Of dei dikke hoageldoornheeg mit dei grise poaltjes veur 't hoes van ol törfschipper? Op zich zulf wassen dei dingen nait mooi, moar 't heurde zoo bie 'n kanner. Op "Ol hörn" kon niks mooi wesen, doar was 't er veul te drok veur en "Ol hörn" te luddig. 't Dee ja niks as er 'n boerenwoagen evem te dicht bie hoageldoornheeg kwam. Dat dee heeg nait zeer en hai wer er nait mooier of lelker van. Moar alle dingen pasten zoo mooi bie n kanner. Baide meulens mit heur drok aveer, daip mit schepen en altied wassen er boerenwoagens. 't Ston der zuver gain oogenblik stil. Hail dei bedrievighaid, altemoal op zien aigen stee, mit alles wat er bie kwam en er om tou hing, dat was het dat "Ol hörn" zoo mooi mouk, en daarom was 't altied mooi om op "Ol hörn" te wesen. Moar mensen hemmen 't vast nooit sain, anners sollen ze 't wel zoo loaten hemmen. Gemainteroad is er mit begonnen, dou ze vlak veur dei verweerde hoeskes en schaive peerenboomen 'n glen rood bakstainen brandspuithoeske poot hem-

De molen van Leens:

"Meulen stait aan rechterkant van daip...".

Foto: collectie W.O. Bakker, Harkstede

men, net of er in Lains gain anner plek veur te vienen west war. 't Ding is nou deur weer en wind en stainengooien van kwaajongen wel 'n beetje oogleker worren, moar 't ding heurt er nait. Veul beter was 't mit ofdakken, dei er 'n joar of wat loater, 'n poar joar bie stoan hemmen, dei wassen moar roeg timmerd en aan schoelkant wasse ze open. As ie der den veur bie laipen, zaten er kerels in te flinten Kloppen, dei jou outlachten as ie veur heur stoan bleven. 't Was ook wel wat gek; boven heur koppen ston mit groote letters: "'t Nut van 't algemeen" - flinten Kloppen veur 't algemeen nut was 'n onding. Moar disse flinten Kloppen was lang zoo gek nait as 't brandspuithoeske.

't Was ook warken en doun en 't paste bie 't haile bedrijf van "Ol hörn".

Moar "Ol hörn" is nou niks meer. Vroeger was "Ol hörn" an windskant dicht, moar nou ze korenmeulen ofbroken hemmen, is der 'n groot gat in "Ol hörn" komen. En 'n lèlk gat ook. Jou monnen wel medelieden mit meulenbarg hemmen, dei er nou zoo koal en noakent bie legt. - En euliemeulen het zien kop verloren, en euliesloagerij bomst moar deur, net of hai zeggen wil, ik ken sunner rouden ook wel lienkouken moaken.

Zoo vernailen mensen 't mooie van heur aigen dörp, en er komt niks mooiers veur in ploats. Ain ding is nog mooi in Lains, ol kestanjeboomen om 't vaierkante kerkhof midden in 't dörp. Ol boomen worren old, mor ol kerk is veul oller.

Jacob Por, De Bilt, 1927

* Met toestemming overgenomen uit: Groninger Volksalmanak, jaarboekje 1927. De bijdrage werd ingezonden door Henk Vos.

Molen nieuws

(De nummering tussen () verwijst naar de nummering in het Groninger Molenboek - 2de druk, welke is uitgegeven in 1981)

Windlust (22), Overschild

In Overschild wordt, mogelijk nog voor de zomer, begonnen aan groot herstel dat al enige tijd op het programma staat. Het bestek is nu gereed en vanaf het jaar 2000 staat de molen *Windlust* op het meerjarenprogramma.

Op de landelijke molendag (8 mei) startte een fietstocht in Overschild bij molen *Windlust*.

Noordermolen (85), Noorddijk

In een vorig nummer van *De Nieuwe Zelfzwichter* meldden we dat de *Noordermolen* van een geheel nieuw rietdek zou worden voorzien. De gemeente Groningen heeft het grootste deel van de daarvoor benodigde gelden beschikbaar gesteld. In de maand maart hebben mensen van de firma Kleinjan en V.d. Vegt deze klus in bijna drie weken geklaard. Ook het houtwerk werd hersteld.

De firma. Doornbos uit Adorp heeft in de kap alle tengels vervangen. Verder zijn alle rietlatten van het achtkant zijn opnieuw doorgespijkerd en er zijn twee nieuwe spruitluiken en twee nieuwe ramen geplaatst. Bovendien zijn er nieuwe rietplanken en een nieuwe mol aangebracht.

Toen stond de molen er weer prachtig bij. Mensen die het Nieuwsblad van het Noorden lezen, konden het op zaterdag 10 april zien: een prachtige grote foto van een goudkleurige molen.

Wat velen die dag nog niet wisten, maar wat ze later misschien via radio Noord hebben gehoord, is dat een pyroomaan de nacht ervoor geprobeerd heeft al het gedane werk in één keer te verwoesten. Er is getracht het riet boven de deur aan te steken. De brand werd gelukkig ontdekt door een wandelaar die zijn hond uitliet. Hij maakte onmiddellijk molenaar Arjen Strijkstra wakker. Dat was tussen twaalf en half één 's nachts. Samen hebben ze met een poederblusser en een groot aantal emmers water het vuur uit-

"De vlammen hadden zich reeds over het deurkozijn heen een weg naar binnen gebaad." Gelukkig werd het vuur tijdig geblust zodat de *Noordermolen* er nog intact bij staat.

Foto: Ties Kalk

gekregen. De vlammen hadden zich reeds over het deurkozijn heen een weg naar binnen gebaad. Ook daar brandde het riet. Toen de brandweer arriveerde, was het vuur reeds gedoofd. Men kon zich beperken tot het controleren van het inwendige van het rietdek rond de brandhaard om vast te stellen of het vuur nog weer zou kunnen oplaaien. Dat bleek niet het geval te zijn.

Nadat iedereen was vertrokken, stonden we de schade te bekijken en zeiden tegen elkaar: "Gelukkig, hij staat er nog. Met een paar duizend gulden zal het te repareren zijn." De eerste paar nachten blijft de angst enorm groot. Komt de brandstichter nog terug? Inmiddels is rondom de molen beveiligingsverlichting aangebracht; bovendien is het riet behandeld met een brandvertragend

middel. De poederblusser is natuurlijk meteen weer gevuld. Het is te hopen dat hij nooit weer nodig zal zijn.

Wat blijft, is een gevoel van onbegrip, machteloosheid en vooral woede.

Stel's Meuln (97), Harkstede

In Harkstede zal onder andere het achterstallige onderhoud aan het schilderwerk worden aangepakt.

Entreprise (98), Kolham

Dezer dagen begint de firma Molema met herstel dat in totaal begroot is op $\pm f$ 195.000,=. Na een provinciale subsidie van f 32.000,= blijft er nog een gat in de begroting over van $\pm f$ 65.000,=.

De gehele stelling wordt verzaagd en verbreed. Zodra dat klaar is, gaat de kap op de grond om de voeghouten, het Engelse kruiwerk, de staart, enzovoort te vernieuwen. Men wil het liefst zo spoedig mogelijk beginnen.

Grootepolder (111), Slochteren

De molen heeft binnenkort een nieuwe schroef, gemaakt door de firma Doornbosch (aanbesteed voor $\pm f$ 45.000,=). Misschien is de schroef bij uitkomen van dit nummer geplaatst. Hopelijk komt er nog eens een circuitbemaling.

Molen Berg (130), Winschoten

De firma Molema te Heiligerlee is begonnen met de tweede fase van de restauratie. De voeghouten worden voorzien van glasfiberstaven en vervolgens hersteld met kunstharsmortel. De molen krijgt ook een nieuwe windpeluw en nieuwe tempelbalken. Daarna wordt het gevlucht hersteld en weer opgehekt met de bestaande zelfzwichting.

Ander nieuws

Nieuws van Molenstichting Westerkwartier

Op maandag 12 april hadden het bestuur en de vrijwillige mulders van Molenstichting Westerkwartier hun jaarlijkse bijeenkomst.

Op de agenda stond om te beginnen een bezoek aan de molen *Joesswert* te Feerwerd. Molenaar R. Wassens ontving ons. Hij wees ons tijdens de bezichtiging van de molen op diverse bijzonderheden en gaf uitleg over het bedrijf. Er stond voldoende wind, zodat er gelegenheid was te demonstreren hoe daar op windkracht tarwe wordt gemalen – slechts een van de vele producten die door de *Joesswert* kunnen worden geleverd. Beneden in de winkel bleek dat een niet onbelangrijk deel van de productie rechtstreeks van de fabrikant aan de klant wordt verkocht.

Na het bezoek aan de molen ging de bijeenkomst door in café De Brug te Ezinge met onder andere het formeel voorstellen van de nieuwe bestuursleden de heren I. Venema en O. Veenema. Tijdens de koffie vertelde de heer Wassens hoe hij in de molenwereld terecht was gekomen, wat er allemaal bij komt kijken en over de ups en downs in het vak van beroepsmolenaar. De voorzitter mevrouw I. Martens sprak – vergezeld van een stoffelijk blijk – een woord van dank ten afscheid van de heer Wassens.

Tijdens het daarna volgende huishoudelijke deel van de bijeenkomst werden diverse zaken uitgewisseld tussen vrijwilligers en bestuur. Verder bespraken we de onderhoudsbegroting. De belangrijkste post daarop is voor de vervanging van de triplex kleppen van de *Westerhorner*. Ter vermindering van de onderhoudskosten en gelet op de goede ervaring met andere molens, zullen

die worden vervangen door kleppen van gecoat aluminium. In een goede sfeer werd nog wat nagepraat waarna een ieder weer huiswaarts ging.

A.J. Raven

Een Groninger beltmolen aan de Mississippi

Het klinkt onwaarschijnlijk, maar toch zal het werkelijkheid worden: de bouw van een Groninger molen op een belt in het stadje Fulton in de staat Illinois. Bij molenmakersbedrijf Molema v.o.f. in Heiligerlee is men druk doende met de voorbereidingen, die naar verwachting aan het einde van dit jaar kunnen worden afgerond. De officiële opening is gepland in het begin van het jaar 2000.

Het begon allemaal twee jaar terug toen Cornelius Molema en zijn vennoten werden benaderd om een oude molenromp te zoeken die als basis zou kunnen dienen voor een in Amerika te bouwen molen. Al

Cornelis Molema poseert voor het bovenwiel dat binnenkort eveneens per container verscheept gaat worden.

Foto: Arnold Dost

Begin mei gingen de eerste twee van de in totaal vier benodigde containers vanuit Heiligerlee op transport naar Fulton. Het molentje rechts op de foto is de befaamde 1:3 replica die momenteel gerestaureerd wordt.

Foto: Arnold Dost

snel bleek dat dit plan technisch goed uitvoerbaar was, maar dat de benodigde financiën een struikelblok zouden vormen. De Hollandse Gemeenschap in Fulton stelde daarna de plannen bij en besloot dat er dan maar een compleet nieuwe, en vooral betaalbare, molen moest komen.

Low Budget

Via Lowland Management kregen de molenbouwers uit Heiligerlee het verzoek met een voorstel te komen. En zo gebeurde het dat Corrie Molema, Guus Zantinga en Erik Utkes in februari 1998 in het vliegtuig naar Amerika stapten, met in hun bagage een aantal bouwplannen voor een "low budget windmill".

In Fulton aangekomen bleek dat men de molen op de dijk langs de Mississippi wilde situeren: het lag dus voor de hand een beltmolen te kiezen. De voordelen hiervan zijn tweërlei: De uit beton op te trekken fundamenteën kunnen in de belt (de dijk dus) worden weggewerkt en er hoeft geen dure stelling te worden

gebouwd. Men besloot ook af te zien van het binnenwerk, hetgeen de Amerikaanse opdrachtgevers de mogelijkheid biedt tot het inrichten van een "sociale ruimte".

Nadat er ook overeenstemming was bereikt over het uiterlijk van de mo-

len, was het nog slechts een kwestie van rekenen. Niet alleen voor het bepalen van de bouwkosten maar ook van de transportkosten. Ook hierin kon men zich spoedig vinden. Het geheel werd beklonken tijdens een tegenbezoek dat de burgemeester van Fulton in december jongsleden bracht aan Heiligerlee. De contracten werden geheel in stijl getekend in de schaduw van molen *De Dellen*.

Zes Groninger Molenaars op RAI-podium

Het gewest Groningen was prominent aanwezig op de jaarvergadering van de "Hollandsche Molen" die op zaterdag 6 maart jongstleden in de congreszaal van de Amsterdamse RAI werd gehouden. En dat gold zowel op het podium als in de zaal. Hoogtepunt was natuurlijk de uitreiking van de prijs voor "Vernuft en Volharding", die Ida Wierenga-Spijk van de molen *Goliath* ten deel viel, daarmee overigens niets tekort doend aan de prestaties van vijf andere Groningers. Die zich sindsdien ook vakbekwaam vrijwillig molenaar mogen noemen.

Eveline Pouw (rechts) feliciteert Ida Wierenga-Spijk met de haar toegekende prijs.

Foto: J.L.J. Tersteeg, Ridderkerk

De vijf geslaagde vrijwillige molenaars poseren trots met hun diploma's.

Foto: J.L.J. Tensteeg, Ridderkerk

vrijwillig molenaars die het afgelopen seizoen het examen met goed gevolg hadden afgelegd. De vijf Groningers waren: J.G. Ypma en W.H. van Rheen die onder toezicht van instructrice Gerda Koster-Westervaarder het podium betraden, en R. Beugel, K.T. Biesen en R.P.Th. Vermeulen, in wie "good-old" Bernard Dijk zijn inspanningen beloond zag.

De examens werden overigens afgenomen op de *Onrust* te Oude Pekela en de *Fram* te Woltersum.

Voordat Ida haar oorkonde in ontvangst mocht nemen, werd in het juryrapport uitgebreid ingegaan op haar exponenten van Vernuft en Volharding. Helaas had dit tot gevolg dat er weinig tijd overbleef voor de huldiging van de twee an-

dere winnaars. Het feit dat Ida spontaan de microfoon overnam om de zaal toe te spreken was daar tevens debet aan.

Eerder op de dag werden er getuigschriften uitgereikt aan een dertigtal

De vergadering in RAI werd zoals te doen gebruikelijk besloten met een restauratiecauserie, maar op dat moment hadden vele Groningers de terugreis al aanvaard.

Arnold Dost

HET MOLENARCHIEF

- **ADRES EN BEZOEKTIDEN**

Het molenarchief is te bezoeken op: dinsdag van 9.30 tot 16.00 uur,

in het waterschapshuis van het waterschap Eemzijlvest, Westersingel 66 te Appingedam.

- **TELEFONISCHE AFSpraak**

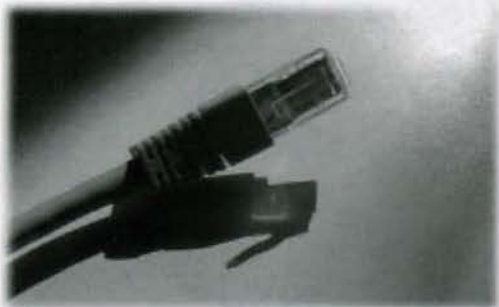
Als vrijwilligers trachtten wij elke dinsdag aanwezig te zijn. Uit ervaring blijkt dat dit een paar keer per jaar anders loopt. Om teleurstelling te voorkomen verzoeken wij U dan ook om telefonisch een afspraak te maken.

- **TELEFOONNUMMERS**

Het Molenarchief is op dinsdag te bereiken onder telefoonnummer 0596-654261, of anders via Henk Vos, tel. 0597-532944 of Lucas Venema, tel. 0598-451556.

InterNet Noord

Quality Provider

**Postbus 6081
9702 HB Groningen**

Tel. (050) 368 69 70

***<http://www.inn.nl>
info@inn.nl***

geen wachttijden

snelle verbinding

goede service

uitstekende helpdesk

v.a. f 30,-/maand

onbeperkte toegang

ook voor ISDN!

ondersteunt V90

*ISO 9001-gecertificeerd
&
KEMA-gekeurd*

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

**Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon (0570) 61 23 53**

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
een grote collectie
geboortecadeaus, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
papepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER REPKO

Herestraat 4
Groningen
tel. (050) 312 91 31

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
Fa. DOORNBOS

A-Kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
Telefoon : (050) 312 08 07

DE KAMERSPECIALIST

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanen.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.

Eendrachtskade N.Z. 25
9718 BB Groningen
☎ (050) 313 34 16
Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

⌘ Boerderijen
⌘ Villa's
⌘ Recreatiebungalows

⌘ **Molens**
⌘ Bungalows

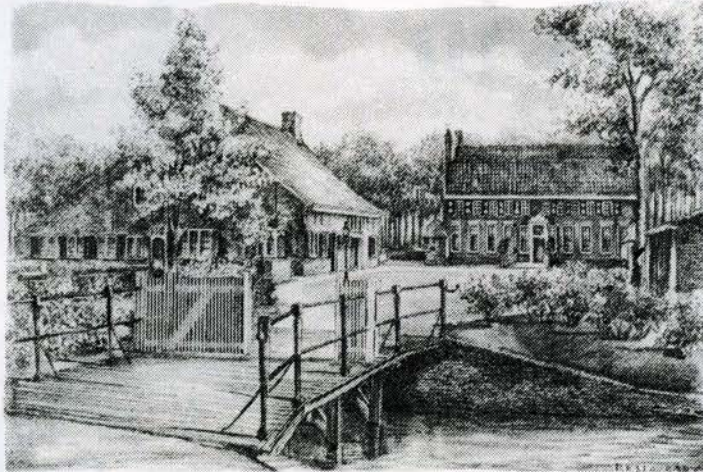
Ook voor reparatie en onderhoud

tel./fax (050) 406 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

Café-restaurant 't Schathoes Menkemaborg

MENKEMAWEG 4 - 9981 CV UITHUIZEN - TELEFOON (0595) 43 18 58

NET EVEN BETER

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

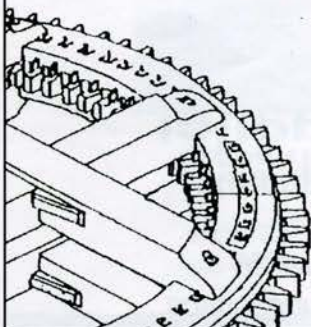

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60

telefax (0597) 59 11 76

mobiel 06 53 22 48 91

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

woe. t/m vrij. 14.00-17.00 uur

zat. 10.00-12.00 en 14.00-17.00 uur

Molenaar J.J. Pot

Telefoon (0598) 39 49 53

Wij zijn net zo
thuis in
de buurt
als u

Rabobank

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkkorenmeel

*Hondensport, Vogelzaden,
Paardenvoerders, Vogels
Aquariumbenodigdheden,
Hengelsportartikelen
en alles voor Uw huisdieren*

Rijksstraatweg 135
(050) 535 02 15
Haren (Gr)

*Voor alle Smeed- en reparatiewerk
aan uw Windmolen*

J.J. Naaijer
v.h. J.T. Buurma

Voorstraat 26
9696 XH Oudeschans
Tel./fax: 0597-655291

Alle contactadressen van molens in Groningen

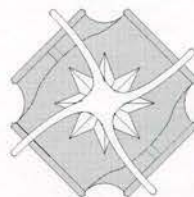
Namenlijst met contactadressen van de molens in de provincie Groningen.
Behoort bij de brochure **"Alle molens in Groningen"**, die is uitgegeven door de
"Stichting De Groninger Molen".

De verantwoording van deze namenlijst berust bij de Vereniging **"Vrienden van de Groninger Molens,"** A-weg 5^c, 9718 CS Groningen. De samenstellers kunnen niet instaan voor fouten en/of onvolkomenheden. Mutaties gaarne zenden naar bovengenoemd adres. Per molen kan slechts één contactadres worden vermeld.

Het nummer tussen de () verwijst naar het nummer op het molenkaartje in de brochure.
Deze brochure is op vrijwel iedere molen te verkrijgen.

uitgave: mei 1999

© Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

molen te	contactadres	telefoonnummer
Adorp (1)	A. Doonbosch,	Molenweg 1, 9774 PG Adorp (050) 306 17 24
Appingedam/Laskwerd (4)	A. Schaafsma,	Jonkerslaan 15, 9901 HC Appingedam (0596) 62 29 26
Bellingwolde (11)	A. Schuthof,	Hyacinthstraat 12, 9675 MB Winschoten (0597) 41 56 72
Bourtange (74)	H. Bossen,	Wollinghuizerweg 152, 9541 AV Vlagtwedde (0599) 31 31 28
Delzijl (21)	A. Schaafsma,	Jonkerslaan 15, 9901 HC Appingedam (0596) 62 29 26
Den Andel (5)	M.E. van Doornik,	Kaakhornsterweg 9, 9969 PN Westerieland (0595) 52 86 50
Eenrum (24)	T. Baars,	Hoofdstraat 27, 9967 RJ Eenrum (0595) 49 17 68
Enumatil (2)	P. Bethlehem,	Hoendiep o.z. 11, 9811 PD Enumatil (0594) 50 44 07
Farmsum (22)	J.Th. Bijl,	Kuiperij 8, 9932 GE Delfzijl (0596) 62 46 36
Franssum, Aduard (3)	B. Dijk,	Aduarderdiep 3, 9833 TG Den Ham (050) 403 17 22
Feerwerd (26)	R.H. Wassens,	Terpstraat 14, 9891 BH Ezinge (0594) 62 15 45
Ganzedijk, Finsterwolde (28)	G.G.J. Koster-Westervaarder,	Kloosterlaan 17, 9675 JL Winschoten (0597) 42 40 45
Garmerwolde (16)	H. Noot,	Gagelweg 3, 9753 JZ Haren (050) 534 21 15
Garnwerd (27)	J. Oosterhoff,	Torensmauweg 9, 9892 PB Feerwerd (0594) 62 13 34
Garrelsweer (46)	J.J. Schuurman,	Rijksweg 39, 9918 PC Garrelsweer (0596) 57 25 74
Garsthuizen (68)	D.F. Wijchgel,	Trekweg 26, 9991 AN Middelstum (0595) 55 22 23
Glimmen (36)	H. Noot,	Gagelweg 3, 9753 JZ Haren (050) 534 21 15
Grijpskerk (31)	O.M. Lesman,	Lageweg 33, 9843 TJ Grijpskerk (0594) 21 23 23
Grijpskerk (32)	M.T. Hazenberg,	De Klief 10, 9843 CJ Grijpskerk (0594) 21 34 19
Haren, Paterswoldsemeer (29)	L.H. Duym,	Hoornsedijk 8, 9752 XJ Haren (050) 534 48 83
Haren (34)	Fa. Ekkelkamp,	Rijksstraatweg 135, 9752 BD Haren (050) 534 48 16
Harkstede (63)	W.O. Bakker,	Hoofdweg 145, 9617 AD Harkstede (050) 404 13 32
Hoeksmeer (47)	J.J. Schuurman,	Rijksweg 39, 9918 PC Garrelsweer (0596) 57 25 74
Kantens (42)	J.G. Werkman,	Meidoornstraat 3, 9995 PX Kantens (0595) 55 27 23
Kolham (64)	J.H. Bergman,	Parkstraat 133, 9611 CJ Sappemeer (0598) 39 51 31
Kropswolde (38)	J.J. Pot,	Woldweg 70, 9606 PG Kropswolde (0598) 32 62 73

molen te	contactadres			telefoonnummer
Leegkerk, Groningen (41)	R. van der Veen,	Friesestraatweg 438,	9746 TL Groningen	(050) 577 76 38
Loppersum (48)	I.J. Nienhuis,	Molenweg 65,	9919 AG Loppersum	(0596) 57 13 42
Mensingeweer (44)	G. Spoelman,	Molenweg 8,	9961 PD Mensingeweer	(0595) 49 14 76
Middelstum (50)	T. de Jonge,	Berthold Entensweg 13,	9991 CW Middelstum	(0595) 55 21 07
Midwolda (83)				
Niebert (49)	E.C. Broekema,	Holtweg 10,	9365 PR Niebert	(0594) 54 99 89
Nieuwe Pekela (53)	H.A. Pot,	Molenstraat G 38,	9663 ST Nieuwe Pekela	(0597) 64 53 16
Nieuw Scheemda (61)	R.P. Lemminga,	Oude Rijksweg 54,	9679 AX Scheemda	(0597) 59 12 92
Nieuw Scheemda (62)	R.P. Lemminga,	Oude Rijksweg 54,	9679 AX Scheemda	(0597) 59 12 92
Niezijl (39)	R. Lode,	Hoendiep n.z. 1,	9843 TE Grijpskerk	(0594) 21 35 72
Noordbroek (55)	G.J. de Vries,	Donellenlaan 66,	9679 CG Scheemda	(0597) 59 19 31
Noordbroeksterhamrik (54)	S. Graafhuis,	Eemskanaal z.z. 72,	9936 AP Farnsum	(0596) 61 09 86
Noorddijk (56)	T. Kalk,	Rijksweg 148,	9734 AP Groningen	(050) 541 63 86
Noorderhoogebrug (57)	H.J. Berghuis,	Wolddijk 91,	9785 TC Zuidwolde	(050) 306 16 77
Noordhorn (23)	J.S. Wecke,	Noordwijkweg 27,	9804 RA Noordhorn	(0594) 50 30 45
Noordlaren (37)	C. Kosmeier,	Hoofdweg 159,	9626 AD Schildwolde	(0598) 42 17 01
Oldehove (58)	P. Reitsema,	Schipvaart 36,	9883 PR Oldehove	(0594) 59 16 28
Oldehove (59)	P. Reitsema,	Schipvaart 36,	9883 PR Oldehove	(0594) 59 16 28
Onderdendam (7)	C.H.J. Gerkes,	Bergstraat 37,	9717 LS Groningen	(050) 549 10 09
Onnen (35)	C. Kuiken,	Noorderhoofdijk 2,	9755 PJ Onnen	(050) 404 17 61
Oude Pekela (60)	S. Bezema-Tel,	F. Clockstraat 162,	9665 BJ Oude Pekela	(0597) 61 24 55
Overschild (17)	M. Biesheuvel,	Hoofdweg 55,	9615 AB Kolham	(0598) 39 55 42
Pieterburen (25)	D.J. Tinga,	Meander 17,	9951 VD Winsum	(0595) 44 13 89
Sebaldeburen (30)	H. Berends,	Provincialeweg 7,	9862 PA Sebaldeburen	(0594) 61 27 00
Slochteren (65)	R. Beugel,	Hoofdweg 161,	9626 AD Schildwolde	(0598) 42 23 26
Slochteren (66)	C. Kosmeier,	Hoofdweg 159,	9626 AD Schildwolde	(0598) 42 17 01
Slochteren (67)	W. Poort,	Groenedijk 28,	9621 TL Slochteren	
Spijk (14)	H.F. de Haan,	Noorderstraat 9,	9981 CL Uithuizen	(0595) 43 26 29
Ten Boer (15)	J.O. Oosterhof,	Triezenbergstraat 12,	9791 CC Ten Boer	(050) 302 12 46
Ten Post (18)	J.H. Homan,	Jan Zijlweg 17,	9792 PT Ten Post	(050) 302 34 27
Ter Haar (73)	A. Wever,	Sellingerstraat 22,	9561 TB Ter Apel	(0599) 32 43 46
Thesinge (19)	J.F. Gerkes,	Oostervalge 29,	9989 EK Warffum	(0595) 42 43 50
Uithuizen (69)	P.J. van Tongeren,	Jan Luykenstraat 28,	9721 JL Groningen	(050) 527 12 47
Uithuizerveerden (70)	I. Wierenga-Spijk,	Hooilandseweg 89,	9983 PB Roodeschool	(0595) 41 27 24
Usquert (72)	W.H. Huizenga,	Raadhuisstraat 6,	9988 RG Usquert	(0595) 42 28 13
Veelerveen (12)	G.F. Nieman,	Loosterweg 4,	9699 TC Vriescheloo	(0597) 54 13 06
Vierhuizen (71)	B. Dijk,	Aduarderdiep 3,	9833 TG Den Ham	(050) 403 17 22
Vierverlaten, Groningen (40)	T. de Jong,	Barkstraat 15,	9745 BT Hoogkerk	(050) 541 63 86
Visvliet (33)	R. Heidema,	De Roede 10,	9285 VK Buitenpost	(0511) 54 27 70
Vriescheloo (13)	J. Hazelhoff,	Hoofdweg 5,	9697 NA Blijham	(0597) 56 12 20
Wedderbergen (75)	J.G.J. Bierhof,	Molenweg 9,	9698 XV Wedde	(0597) 56 13 82
Wedderveer (76)	A. Dost,	Hoofdweg 24 Wedderveer,	9698 PE Wedde	(0597) 56 31 84
Westerwijtwerd (51)	M. Hazekamp,	Dorpsweg 4,	9993 TK Westerwijtwerd	(0595) 55 13 01
Westerwijtwerd (52)	H.J. Zuidhof,	Jaagpad 1,	9991 TD Middelstum	(0595) 55 23 48
Wetsinge (10)	R. Datema,	Molenstreek 3a,	9773 TJ Wetsinge	(050) 306 18 67
Winschoten (77)	G.J. Ijpma,	Oudewerfslaan 45,	9675 ER Winschoten	(0597) 42 51 04
Winschoten (78)	B. Oomkens,	Nassaustraaf 65,	9675 EN Winschoten	(0597) 41 42 69
Winschoten (79)	K. Strijk,	Reelaan 44,	9675 NW Winschoten	(0597) 41 60 31
Winsum (80)	S. Bakema,	Borgweg 23,	9951 BB Winsum	(0595) 44 20 34
Winsum (81)	S. Bakema,	Borgweg 23,	9951 BB Winsum	(0595) 44 20 34
Woltersum (20)	S.A. Pot,	Triezenbergstraat 10,	9791 CC Ten Boer	(050) 302 31 32
Zandeweer (43)	P. van Dijken,	Lange Akker 1G,	9982 HK Uithuizerveerden	(0595) 41 35 55
Zeerijp (82)	J. Korf,	De Laan 28,	9712 AV Groningen	(050) 318 40 56
Zuidwolde (6)	J.H. Wolthuis,	Hoofdweg 21,	9796 PA Sint Annen	(050) 302 41 54
Zuidwolde (8)	J. Korf,	De Laan 28,	9712 AV Groningen	(050) 318 40 56
Zuidwolde (9)	H. J. Berghuis,	Wolddijk 91,	9785 TC Zuidwolde	(050) 306 16 77
Zuurdijk (45)	J.R. Gramsbergen,	Hoofdweg 54,	9966 VD Zuurdijk	(0595) 57 21 55

Gildenieuws

Twee vrijwillige molenaars erbij!

Op 15 april jongstleden zijn twee leden in opleiding geslaagd voor het landelijk examen. Het examen werd afgenomen in molen *Dijkstra* van Bé Oomkens. Het bestuur wil hierbij Roel Nahuis en Dirk Meter feliciteren met het behalen van hun diploma. Waar Dirk Meter komt te draaien, is nog niet bekend. Roel Nahuis zal tot eind december met Piet Bethlehem en Koen van Biesen meedraaien op de *Eben Haëzer* in Enumatil. Roel Nahuis zal in januari 2000 zijn molenkennis gaan inzetten in Noord-Holland waar hij sinds kort een baan heeft.

Najaarsexamen

In 1999 hebben we dus een goede start gemaakt, we hopen dat het najaarsexamen ook zo succesvol zal verlopen. Er hebben zich voor het najaarsexamen 6 kandidaten gemeld. De proefexamens voor deze kandidaten zullen 5 en 12 juni plaatsvinden op respectievelijk molen *De Hoop* te Garsthuizen en molen *Windlust* te Zandeweer.

Houtzagen en Olieslaan

De themalessen Houtzagen en Olieslaan zijn volgeboekt (22 deelnemers!). Vanwege dit succes zal het bestuur bekijken of de themalessen volgend jaar weer georganiseerd kunnen worden. De kandidaten die zich voor de themalessen hebben opgegeven, krijgen binnenkort persoonlijk bericht over de data waarop de lessen worden georganiseerd.

Najaarsbijeenkomst

De datum voor de najaarsbijeenkomst is bekend: zaterdag 16 oktober. Het bestuur is bezig met het organiseren van een verrassende locatie. Meer hierover in de volgende *Nieuwe Zelfzwichter*.

Voor vragen over deze informatie, andere zaken en voor opmerkingen kunt u altijd terecht bij:

Koen van Biesen, secretaris
Vindicatstraat 50
9741 CZ Groningen
050 5733484

Bé Oomkens

Afscheid van een molenaar

Thijs de Jong neemt afscheid als molenaar van *De Korenschoof* in Noordlaren. Na vijftientwintig jaar zit het erop voor Thijs. Het afscheid werd gevierd in molen *Eben Haëzer* te Enumatil. De heer Oomkens heeft de familie De Jong afgehaald en om ongeveer vier uur in de middag was iedereen ter plekke. Het bestuur van de afdeling Groningen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars

De heer T. de Jong en zijn echtgenote tijdens de afscheidsreceptie in de molen van Enumatil.

Foto: M.E. van Doornik, dec. 1998

had al haar leden uitgenodigd aanwezig te zijn. Ook de molenorganisaties lieten niet verstek gaan: men was massaal naar dit afscheid gekomen.

Na zijn slagen voor het diploma vrijwillig molenaar werd Thijs door de gemeente Haren benoemd als molenaar op *De Korenschoof*. Thijs was in deze periode ook betrokken bij de oprichting van de vereniging Groninger Molens. Als gevolg van zijn inzet voor molens was het niet vreemd dat van alles via Thijs liep, zoals proefexamens en bestuursfuncties. Thijs was de drijvende kracht achter de herbouw van het molentje *De Bovenrijge*. Hij heeft zich ook zeer verdienstelijk gemaakt voor het behoud van molens die door eigenaren werden afgestoten. Deze molens werden ondergebracht in de Stichting De Groninger Molen; voorbeelden zijn de *Onderne-ning*, *Goliath*, *De Vier Winden* en *Ceres*. Als voorzitter van deze stichting zag Thijs met zijn bestuur kans al deze molens in een goed onderhoudsschema te brengen. Ook het conserveren van molens heeft hij voortvarend ter hand genomen, bijvoorbeeld bij de *Zuidwendinger*; deze molen is later gerestaureerd. Op deze molen treedt Thijs nog tijdelijk op als gastmolenaar tot er een

gediplomeerd molenaar beschikbaar is.

Voor zijn niet geringe prestaties heeft het bestuur van het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen Thijs onderscheiden met een speld van verdienste. Mevrouw De Jong werd hartelijk bedankt voor de vrijheid die zij Thijs in al die jaren toestond. Na deze woorden werd het tijd afscheid te nemen. Thijs bedankte alle aanwezigen voor de jarenlange samenwerking en hij wenste ons veel wijsheid toe voor de toekomst van de molens.

Wij zullen hem op de vergaderingen nog wel tegenkomen want als je eenmaal molengek bent, raak je dat ook na vijftientig jaar niet kwijt. Het bestuur wenst hem en zijn vrouw nog vele jaren in goede gezondheid toe. We weten dat we, als er moeilijkheden zijn op het gebied van de molens, nog altijd een beroep op Thijs kunnen doen.

Leen Duijm

NB. De redactie ontving van de heer De Jong een schrijven waarin hij iedereen bedankt die heeft bijgedragen aan zijn afscheidsreceptie. We nemen zijn woord van dank hierbij integraal over.

Op dinsdag 29 december werd mij een receptie aangeboden door het Gilde, afdeling Groningen, in Molen *Eben Haezer* te Enumatil.

Het was voor mij en mijn vrouw een grote verrassing en een bijzondere middag, een zo grote opkomst had ik niet verwacht, allemaal molenvrienden in die 25 jaar verworven.

Veel cadeaus, bloemen en cadeaubonnen mochten wij ontvangen en dat alles in een passende ruimte als de *Eben Haezer*, een hartelijke dank ook namens mijn vrouw is dan ook aan allen die dit verzorgd hebben. Na 25 jaar ben ik gestopt als vrijwilliger op *De Korenschoof* te Noordlaren, dichterbij huis heb ik nu de watermolen *De Zuidwendinger* bij de Poffert te Vierverlaten, ik hoop nog een tijd actief te zijn. Het is de molen die niet te bezichtigen is, maar de echte liefhebber die toch deze molen wil bekijken kan mij bellen voor een afspraak om er samen naar toe te gaan.

T. de Jong
Barkstraat 15, 9745 BT Hoogkerk
050 55 65 953

Openbare les

"Groninger molenaars nog niet uit de brand"

Deze kreet stond boven het persbericht dat door de PR-commissie van de gezamenlijke Groninger molenorganisaties was verspreid ter gelegenheid van de derde openbare les, gehouden op zaterdag 17 april jl., deze keer op molen *EbenHaezer* in Enumatil.

Deze plaats was gekozen omdat de molenstichting Westerkwartier te kennen had gegeven er graag enige nieuwe molenaars bij te willen hebben. De voorzitter van genoemde molenstichting, mevr. Ina Martens, was deze morgen aanwezig en constateerde dat er een vijftal enthousiaste aankomende cursisten zich had gemeld. Aanwezig waren verder een aantal instructeurs, het (bijna) voltallige bestuur van het Gilde, afd. Groningen en enige bestuursleden van de Drentse en Friese molenorganisaties.

In de week voorafgaande aan deze dag had Radio Noord reeds met een interview aandacht besteed aan het gebeuren, terwijl op de dag zelf TV Noord opnamen heeft gemaakt die 's avonds zijn uitgezonden in zijn nieuwsrubriek.

Omdat deze zaterdag ook in het teken stond van een inzameling voor Kosovo waar veel mensen van TV Noord opnamen voor moesten maken was het voor ons uitermate verheugend dat men toch nog tijd had gevonden voor de Groninger molens. De uitzending was kort maar krachtig en is waarschijnlijk door veel mensen gezien omdat het nieuws werd uitgezonden in het programma over de Kosovo-inzameling.

We kunnen terugzien op een gezellige en geslaagde ochtend waaruit hopelijk weer een aantal vrijwillige molenaars zich op de opleiding zal storten.

Ties Kalk, voorzitter PR-commissie

Molenbiotoop

Het belang van de omgeving voor het behoud van molens

Tijdens de jaarvergadering van het Gilde van Vrijwillige Molenaars op 3 april j.l. hield de heer J.B.H.E. Pinkse, secretaris van de werkgroep Molenbiotoop een inleiding over de wijze waarop we voor een goede molenbiotoop kunnen zorgen. Het was een uitwerking van een artikel van zijn hand, getiteld "De molenbiotoop, een zaak voor de gehele molenwereld" in de Gildebrief van 15 december 1998.

Reeds in 1935 schreef jonkheer E.L.J. van Rijckevorsel, toen lid van het algemeen bestuur van De Hollandsche Molen (DHM), in het vakblad "De Molenaar" een artikel over de invloed van windbelemmeringen op windmolens. Ir. F. Stockhuizen, een van de oprichters van De Hollandsche Molen, stelde in zijn boek "Molens" (2e druk, 1963) voor, bij een stads- of dorpsuitbreidingen in de buurt van een molen het stratenpatroon stervormig te maken, met de molen in het centrum. Dat zou niet alleen de windaanvoer vergemakkelijken, maar tevens een ruimtelijk fraai en harmonieus planologisch beeld opleveren.

Het rapport "De inrichting van de omgeving van windmolens" (werkgroep Molenbiotoop van DHM; De Nie, augustus 1982), de brochure Ruimte voor Molens van DHM (1995, molenbiotoopjaar) en de Handleiding Molenbiotoop die begin 1996 door de Hollandsche Molen werden verzonden aan alle gemeenten, provincies, planologische adviesbureaus, cultuurmaatschappijen, architecten, enzovoort, hebben er anno 1999 nog steeds niet toe ge-

De poldermolen van de polder Wedermarke nabij Wedderbergen. De omgeving, onder andere gevormd door het hekwerk beïnvloedt zowel het zicht op de molen als de windvang.

Foto: D.J. Tingo, 1994

leid dat de beleidsmakers voldoende acht slaan op het zicht op molens en de windvang ervan. Evenmin is het gebruikelijk de aanbeveling op te volgen de omgeving van molens planologisch te regelen via molenbeschermingszone's.

Aan een bestaande toestand valt, behalve door kandelaberen, snoeien of rooien van (te hoge) bo-

men, in het algemeen weinig te veranderen. De gehele molenwereld zal zich met inventiviteit, kracht en vasthoudendheid moeten inzetten om te trachten verdere verslechtering van de molenbiotopen te voorkomen.

Globale eisen aan een molenbiotoop

Stellingmolens

Geen nieuwe bebouwing of boombeplanting hoger dan de stelling binnen een straal van ongeveer 300 meter (afhankelijk van de askophoogte); daarbuiten toelaatbaar volgens een hoogteformule.

Grondzeilers

Geen nieuwe bebouwing, beplanting of andere obstakels tot 100 meter rond de molen; daarbuiten tot 500 meter toelaatbaar volgens een hoogteformule (afhankelijk van de askophoogte).

Biotoopwacht

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars heeft een landelijk netwerk van biotoopwachters die in hun rayon hun oor te luisteren leggen en plaatselijke bladen napluizen op berichten over bestemmingsplannen. Sinds de verplichting tot publicatie in de Staatscourant grotendeels is vervallen, is de centrale ondersteuning door De Hollandsche Molen via kopieën veel moeilijker geworden. Het is de taak van een biotoopwachter bij onraad actie te ondernemen in de vorm van informatie vragen, brieven met bezwaren, deelname aan hoorzittingen en nog meer brieven. De heer A. Hofsteenge van De Hollandsche Molen kan daarbij adviseren. Dit is maar een zeer ruwe samenvatting van het verhaal.

In feite is het praktisch gesproken meestal al te laat als uit een officiële publicatie blijkt dat er een kans bestaat op een verslechtering van de molenbiotoop. De plannen zijn dan al rond en het gemeentebestuur heeft er al een positief standpunt over ingenomen. Daarbij komt dat er in de provincie Groningen maar vier biotoopwachters zijn: mevrouw Ida Wierenga voor het rayon Noord, de heer D. Slagman (middenoost), de heer B. Dijk (west-midden) en B. Oomkens voor het rayon zuidoost. Voor een effectieve schouw is een veel fijnmaziger netwerk nodig!

Het is van het grootste belang dat niet alleen de (vrijwillige) molenaars en bestuurders van molenorganisaties maar ook de lezers van *De Nieuwe Zelfzwichter* voortdurend attent zijn op geruchten, krantenberichten, inspraakavonden, enzovoort over plannen voor bebouwing en beplanting in de buurt van molens.

Doet zich zo iets voor, dan is het zaak op korte termijn contact op te nemen met een biotoopwachter. Die kan dan (laten) navragen wat de huidige planologische bestemmingsregeling is, wat de voornemens zijn, of ze nadelig zijn voor de molenbiotoop en of ze afwijken van de geldende bestemmingsregeling. In zo'n geval is het dringend gewenst de betrokken overheid nogmaals te informeren over de hierboven genoemde molenbeschermingsregels en tegelijk te vragen de medewerking te onthouden aan de gewraakte plannen. De ervaring leert dat het protest meer indruk maakt op de ambtenaren, B&W en de gemeenteraad als niet alleen de biotoopwachter, maar ook De Hollandsche Molen, de Stichting De Groninger Molen, de vereniging Vrienden van de Groninger Molens en andere molenorganisaties een gelijksoortige reactie geven. Daarna is de gemeente is aan zet: voordat de wettelijke procedures worden gestart of voortgezet moet de gemeente besluiten nemen. Bovendien moeten de adressanten worden ingelicht over de verdere gang van zaken en over de mogelijkheden van bezwaar, beroep, enzovoort.

Laat het geldende bestemmingsplan ruimte voor realisering van de voorgenomen bouw of beplanting, maar gaat de kwaliteit van de molenbiotoop achteruit, dan valt er juridisch weinig aan te doen. Hooguit is overleg mogelijk over aanpassingen die in het belang van de molen zijn.

Rijksdienst Monumentenzorg

Gelukkig heeft de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ook aandacht voor de molenbiotoop. In 1994 verscheen een aanvulling op het Restauratievademecum met de biotooprichtlijnen volgens het rapport De Nie. Het werd ter kennis gebracht van gemeentebesturen en andere betrokkenen, vergezeld van het dringende advies rond molens een molenbeschermingszone conform die richtlijnen op te nemen in bestemmingsplannen. Helaas is het voor de Rijksdienst juridisch niet mogelijk druk te zetten op de nakoming van deze richtlijnen door inhouding van onderhoudssubsidies en weigering van medewerking aan restauraties.

Waardering voor molens

In het algemeen heeft het grote publiek wel waardering voor molens. Slechts zelden horen we iemand zeggen dat een molen wat hem betreft wel mag verdwijnen. Alle anderen bezoeken werkende molens, kijken naar draaiende of stilstaande molens en schieten talloze foto's en vullen vele meters videofilm met molenbeelden. Velen nemen graag hun (buitenlandse) gasten mee voor een bezoek aan een molen.

Een belangrijke taak van vrijwillige molenaars is om tijdens de vele gesprekken met bezoekers ook aandacht te besteden aan de molenbiotoop: iedere burger heeft daar in principe invloed op, ten goede of ten kwade. De biotoopkwestie is voor de gemiddelde molenbezoeker een nog onbekend probleem!

Stellingen en tegenargumenten

In gesprekken met bezoekers over de molenomgeving komen vaak stellige uitspraken aan de orde die met goede argumenten te weerleggen zijn. Enkele veel gehoorde stellingen nemen we hier onder de loep.

1 Vroeger was heel Nederland bedekt met bos

Het was misschien ten tijde van het paradijs zo dat voor de eerste mensen overal bomen stonden om appels van te plukken. Hun kinderen, kinds-kinderen en de volgende generaties hebben het landschap gevormd en ten nutte gemaakt door bomen te rooien en op te stoken, zich paden te banen door de wildernis, door akkers en weilanden aan te

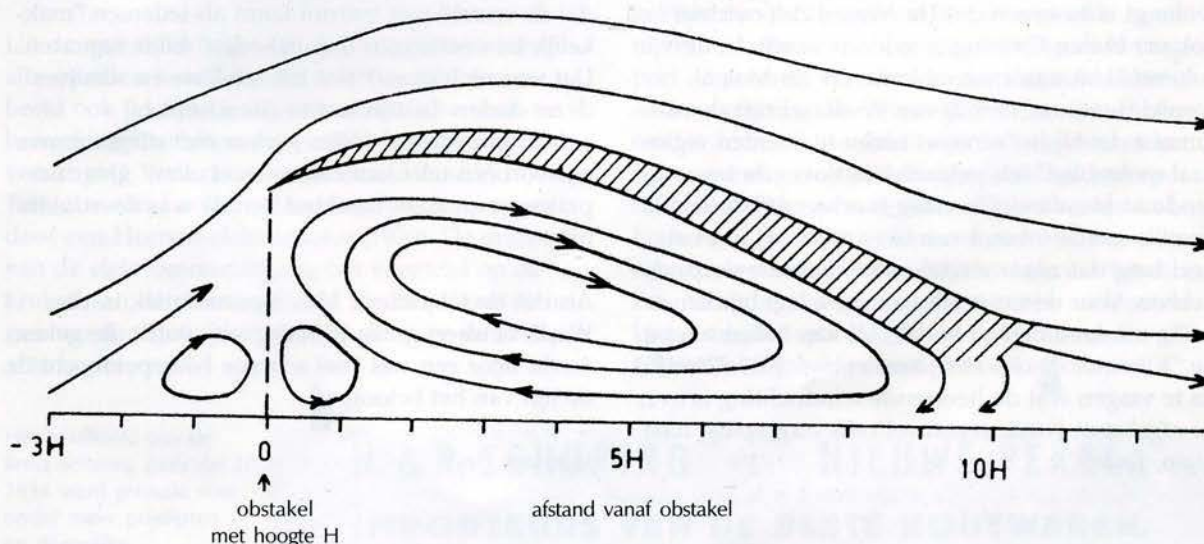
leggen, sloten, wijken en vaarten te graven, hutten en later huizen te bouwen, dorpen en steden in te richten en dijken op te werpen. Kortom het landschap wordt naar wens vormgegeven door mensen.

2 Bomen horen in het landschap, ze vormen een onderdeel van de natuur

Dat klopt in grote lijnen, maar het houdt niet automatisch in dat in de buurt van molens hoge bomen moeten staan. Er zijn ook mooie laagblijvende soorten, terwijl het bij veel bomen ook mogelijk is ze zo te snoeien (kandelaberen/kandelaren) dat ze niet storend hoog worden. Verder is het de vraag of populieren bij de Groninger natuur horen. Vroeger werden bomen geoogst: volwassen bomen werden gekapt om te verzagen. Wilgen werden regelmatig sterk gesnoeid voor het maken van manden, beschoeiingen, enzovoort. Resterende, zeer oude bomen zijn veelal misvormde, dus onbruikbare exemplaren!

3 De natuur wordt steeds schaarser

Dit is een groot misverstand. De provincie Groningen en de steden en dorpen worden steeds groener. Er zijn veel nieuwe bossen, groensingels, parken, wegbeplantingen, enzovoort aangelegd ten koste van agrarische grond (2% bos in Nederland aan het begin van deze eeuw, 11% nu; redactie). Dat ook de woonbebouwing, bedrijfsterreinen en wegen sterk zijn uitgebreid is een ander verhaal. In tegenstelling tot vroeger, toen ze als moestuin dienden, worden achtertuinen nu hoofdzakelijk voor sier gebruikt. Schaduwgevende en vocht onttrekkende

Windverstoring door een hindernis: twee kleine wervels en een grote plus een turbulentielaag (gearceerd); ontleend aan het rapport De Nie. Uit: "De Inrichting van de Omgeving van Molens", DHM

hoge bomen pasten daar vroeger niet wegens concurrentie met het gewas.

4 De wind komt meestal uit het westen. Bebouwing en hoge bomen in andere windstreken hinderen de molen dus niet

Absoluut niet waar. Globaal genomen blijkt dat wind van voldoende hek in een beek remmen de waterstroming af (waterhoogteverschil voor en achter de belemmering); dit is ook zichtbaar bij het krooshek van een poldermolen. Met andere woorden: obstakels rond de molen aan andere kanten dan de windrichting hebben ook een grote invloed op de druk die de wind uitoefent op het wiekenkruis.

5 De meeste molens worden niet meer beroepshalve gebruikt. Het is dus niet, c.q. minder nodig er rekening mee

te houden bij de inrichting van de molenomgeving

De meeste molens zijn met grote bedragen overheidssubsidies gerestaureerd tot een MAAL-VAARDIGE staat en ze worden met veel inspanning in die toestand gehouden. Het is niet acceptabel dat de draaivaardigheid wordt aangetast door nieuwe storende gebouwen en beplanting in de omgeving. Dit vernietigt een belangrijk aspect van de technische en economische geschiedenis van ons land. Uw en mijn belastingcenten die aan molenonderhoud worden besteed, hebben dan een minimaal rendement.

Hopelijk heeft het voorgaande u ervan overtuigd dat een kwalitatief goede biotoop essentieel is voor het behoud van molens. We zijn benieuwd naar uw reactie.

Regionaal stormpje uit het zuidwesten

Columnisten hebben (net als hofnarren) altijd gelijk en je kunt er beter maar niet mee in debat gaan. Maar toch...

Onlangs is bewezen dat De Nieuwe Zelfzwichter ook ver buiten Groningen gelezen wordt. In de column "Het moderne molenleven" in Molenwereld (nummer 1999/2) van WvdL schrijft de columnist dat hij in "een niet nader te noemen regionaal molenblad" iets gelezen heeft over de heersende westenwind. De vraag is echter of het hem te doen is om de inhoud van het artikel: hij weet al heel lang dat zuidwestelijke winden de overhand hebben. Voor de simpelen van geest legt hij dienstwillig uit dat iedereen het KNMI kan bellen om bij de "Klimatologische Dienstverlening" (030-2206875) na te vragen wat de heersende windrichting is over de afgelopen jaren, eventueel zelfs uitgesplitst naar regio, jawel.

Voor het gemak laat WvdL alle andere stof tot nadenken "in dit literaire hoogstándje" voor wat het is. Hij trapt een open deur in door te benadrukken dat de wereld niet vooruit komt als iedereen "makkelijk te weerleggen onjuistheden" blijft napraten. Dat was nu juist *niet* wat E.J. ten Cate en schrijver dezes deden. In zijn laatste zin schrijft hij onbeargumenteerd "Niks gezeur met diagrammen; gewoon één telefoontje en u weet alles!" Over napraten gesproken: een kind kan de was doen, zelfs hij.

Als dat de Objectieve Molenjournalistiek is, die WvdL beweert graag te bedrijven, wordt die gekenmerkt door een wel heel scherpe haarspeldbocht in de lijn van het betoog.

Jaap van Driel

Project bereikbaarheid en toegankelijkheid molens

Geplande fietsroute voert langs aantal Groninger molens

Alweer enige tijd is de Stichting de Groninger Molen bezig een project te ontwikkelen om de bereikbaarheid en toegankelijkheid van molens in de provincie Groningen te verbeteren. Voorlopig lijkt dit initiatief beperkt te blijven tot de molens Fortuna te Noordhorn, De Meeuw te Garnwerd en De Ster en De Vriendschap te Winsum. Er is namelijk aansluiting gezocht bij een reeds bestaand project: het ontwikkelen van een fietsroute van Noordhorn naar Winsum in het zogeheten Middag Humsterland dat gelegen is in het Reitdiepgebied.

Momenteel bevindt het project bereikbaarheid en toegankelijkheid zich in de subsidiefase. Vanuit de provincie Groningen zijn twee subsidies toegezegd, te weten: f 10.000,- in het kader van het Plattelandsbeleid Reitdiepgebied/Middag Humsterland en f 25.000,- via de afdeling Cultuur en Monumentenzorg.

De Stuurgroep LEADER heeft onlangs een bedrag van f 15.000,- goedgekeurd voor dit project via het programma CHE/CT Leader CHE=cultuur-historisch erfgoed, CT=cultuurtoerisme).

Het project bereikbaarheid en toegankelijkheid haakt hiermee in op reeds bestaande plannen om het plattelandstoerisme in Noordwest Groningen te stimuleren. In het kader daarvan zijn verschillende fiets- en wandelroutes bedacht die gericht

zijn op de ontsluiting voor een breed publiek van cultuurhistorische elementen zoals veldovens, gen, karakteristieke wierdendorpen, sluisjes en natuurlijk ook molens. Het achterliggende doel van deze plannen is de ondersteuning van zwakke regio's door in plattelandsgebieden nieuwe economische functies te ontwikkelen, zoals in dit geval die van de sector toerisme. Dit is de kern van het zogeheten

Straks een fietsroute langs onder meer deze molen, de Fortuna te Noordhorn. Het fietspad ligt er al.

Foto: D.J. Tinga, 1994

LEADER-II programma. De hierboven genoemde fietsroute past hier uitstekend in aangezien het gesitueerd is in de schitterende landschappelijke omgeving van het Reitdiepgebied waarin zich talrijke monumentale kerken, borgen en molens bevinden.

Dient deze fietsroute in het kader van LEADER-II een economisch doel, namelijk de bevordering van het toerisme, voor de Stichting de Groninger Molens biedt het de gelegenheid enkele van de Groninger Molens onder de aandacht van een breed publiek te brengen. Want molens hebben niet alleen een grote historische waarde, ze zijn van oudsher en vaak ook nu nog een bron van activiteit. Want hoewel veel molens hun oorspronkelijke functie verloren hebben is een aanzienlijk aantal nog steeds maalvaardig. Om deze monumenten in stand te houden is niet alleen veel gemeenschaps-geld nodig, ook is het van belang dat een breed publiek in staat is de molens te bezoeken. Daarvoor

nu, heeft de Stichting de Groninger Molen het project bereikbaarheid en toegankelijkheid opgezet. Aanvankelijk lag het in de bedoeling alle molens in de provincie te inventariseren en te beoordelen op zaken als bereikbaarheid, veiligheid en cultuurhistorische waarde. Omdat deze omvangrijke onderneming op praktische en financiële bezwaren stuitte, besloot men het oorspronkelijke idee op kleinere schaal, zoals hierboven geschetst, uit te voeren.

De verzoeken om subsidie zijn bedoeld om tegemoet te komen in de kosten van bebording, brandpreventie, verbetering van toegankelijkheid en bouwkundig herstel ten behoeve van de maalvaardigheid. Ook is gevraagd om een bijdrage bestemd voor een expositie over pelmolens, aangezien de betreffende molens alle van oudsher voorzien waren van een pelinrichting. Met het gehele project is een bedrag van ongeveer 50.000 gulden gemoeid.

Het bijvoeglijk naamwoord

Hoe onbeschrijflijk belangrijk een bijvoeglijk naamwoord kan zijn ondervond schrijver dezes enige tijd geleden. Voor de rubriek 'Beelden van Groningen' in het *Groninger Dagblad* werd ik geïnterviewd over mijn molenwerk. Het interview verliep telefonisch en ik begreep al gauw dat de interviewer weinig kaas van molens, laat staan van zelfzwichting, had gegeten. Vol spanning wachtte ik het eindresultaat af. Het viel me niet tegen. Alleen ..., nee toch, daar steeg het schaamrood mij naar de kaken. Op de vraag namelijk, of ik nog iets unieks op molengebied in de omgeving van Veenendam wist, had ik geantwoord; "Ja, bij Borgercompagnie staat nog een restant van een ronde stenen poldermolen, ronde stenen korenmolens zijn er in de provincie nog genoeg, maar geen enkele ronde stenen poldermolen." En wat stond er: "De

molen van Borgercompagnie bijvoorbeeld stamt uit 1838 en is uniek, want nog de enige poldermolen in Noord Nederland. Korenmolens genoeg, maar geen poldermolens." Mijn God, daar gaat je molen-carrière, meer dan tien jaar redacteur voor de *Zelfzwichter*, nu *Nieuwe Zelfzwichter*, en geen poldermolens! U zult begrijpen dat ik al weken niet meer in de buurt van molenaars of molens ben geweest, mijn uiterlijk heb veranderd en mij slechts incognito op straat begeef. En helaas, het heeft er vast aan gelegen, weer geen lintje ontvangen van de Koningin, en dat alles dankzij een verslaggever die geen bijvoeglijk naamwoorden weet te noteren.

H.A. Hachmer

Verstild verleden (29)

Prentbriefkaart

Collectie Veenkoloniaal Museum Veendam

Een grote ronde stenen molen. De molen, vol in zeil, is stilgezet door de molenaar. Een nu onbekende fotograaf is voor uitgeverij F.E. van Petegem bezig om karakteristieke plekjes op glasplaat vast te leggen. De afdrucken zullen later als prentbriefkaarten verkocht worden in één van de vele winkeltjes langs het diep. Om de afdruk scherp te krijgen is de molenaar gevraagd om de molen stil te zetten. Geduldig wacht men op de stelling tot de fotograaf klaar is. Vóór de molen een vrouw met kinderen, al even geduldig op een rij. De fotograaf maakt zijn camera klaar, duikt onder het zwarte doek, alles stil en dan, tja, dan loopt de scheepsjager voorbij. Tijd is geld, niet waar. Een tegemoetkomende wandelaar heeft evenmin weet van de camera. Zo werd een statisch plaatje toch nog levendig.

De kaart werd op 23 februari 1905 verzonden vanuit Nieuwe Pekela. De op de prentbriefkaart afgebeelde molen was toen slechts 14 jaar oud. Het gaat namelijk om de in 1891 voor J. Graver gebouwde molen de Zwaluw te Boven Pekela. De molen kwam later in handen van L. Graver en J. van der Woude. Laatstgenoemde verkocht in 1926 de molen aan H. Pot. Anno 1999 is De Zwaluw nog steeds eigendom van de familie Pot. "Hier alles wel", schreef in 1905 een zekere S. Scharringa op het kaartje. Anno 1999 kunnen we dit van de molen helaas niet meer zeggen. Mulder Pot wacht al enige tijd tevergeefs op aanvullende subsidie om de molen te kunnen restaureren. Helaas draaien ambtelijke molens soms langzaam. Toch hopen we dat er ooit weer eens een prachtig plaatje van De Zwaluw zal worden geschoten. Al zal de fotograaf dan tevergeefs wachten op een scheepsjager.

Boekennieuws

H.A. Hachmer

Ouweneel, H. *Op Molenpad; op de Zuid- Hollandse eilanden Voorne-Putten, Hoekse Waard en Goeree Overflakkee*. Hanova Media Productions, Noordhoek, 1999. 66 pag., foto's, ill., f 12,50 in de boekhandel. Tevens verkrijgbaar door overmaking van f 16,- (incl. porto en verpakingskosten) op postgiro 6966832 t.n.v. Hanova Media Productions te Noordhoek o.v.v. 'Molens ZH'.

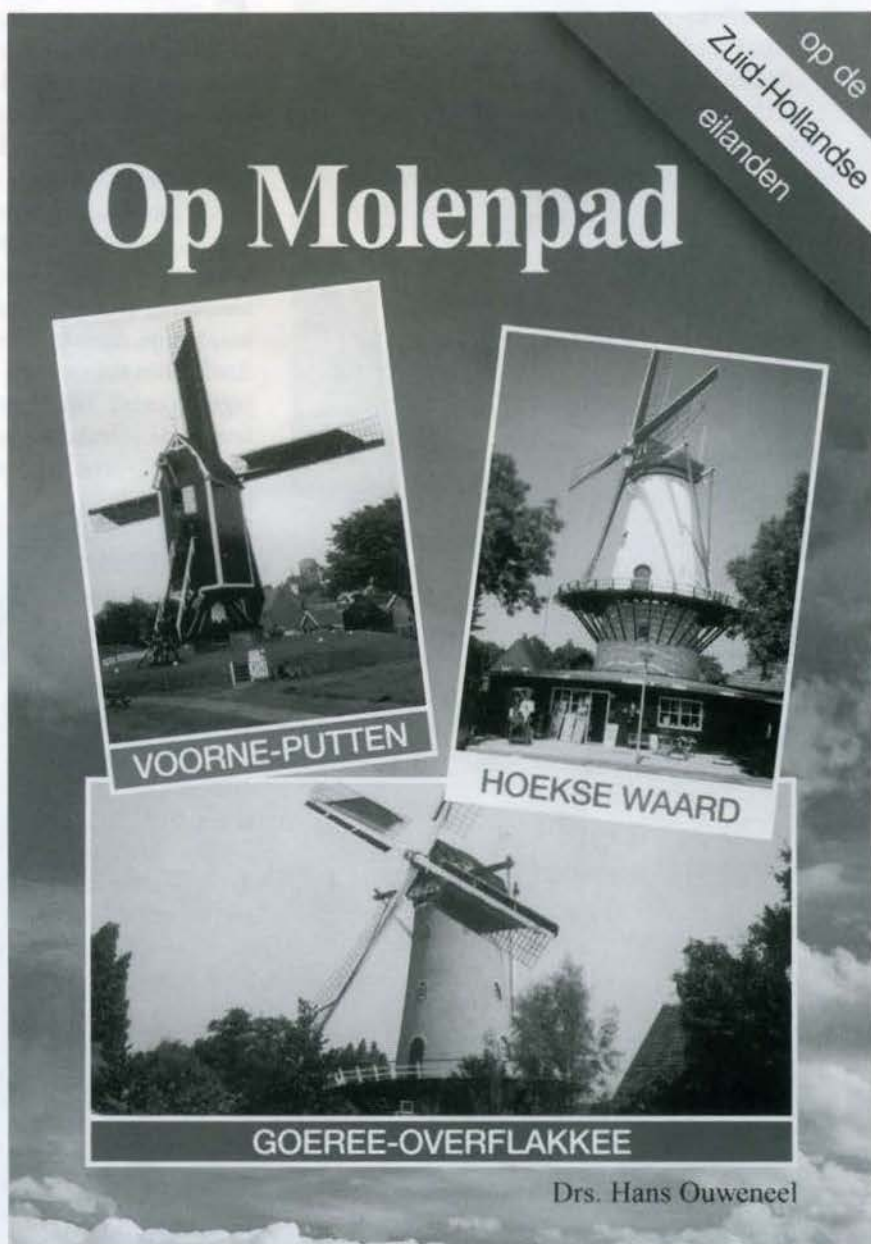
Verscheen vorig jaar bij Hanova Media Productions een boekje met beschrijvingen van de molens in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (verkrijgbaar voor dezelfde prijs onder de code Molens A & V), onlangs bracht deze uitgever het tweede deel uit van de serie 'Op Molenpad'.

Nu waren de Zuid Hollandse eilanden aan de buurt. Eilanden die wij als 'noorderlingen' nog al eens vergeten als molengebied omdat ze soms letterlijk maar zeker figuurlijk door verbeterde infrastructuur onder de rook van Rotterdam zijn komen te liggen.

De boekjes geven op korte en bondige wijze de geschiedenis van de regio weer en gaan dus niet alléén in op de molenhistorie. Daardoor zijn de boekjes zeer lezenswaardig geworden. De toerist, want daar zijn ze in eerste plaats voor geschreven, krijgt in kort bestek een goed beeld van het verleden. Hoofddoel is natuurlijk de nu nog bestaande molens onder de aandacht te brengen van een breed publiek, en daarin is men met deze opzet zeker geslaagd. De boekjes zien er aanlokkelijk uit en zijn vriendelijk geprijsd. Dit was mogelijk door het plaatsen van advertenties. We weten dat vele molen-

liefhebbers niet gecharmeerd zijn van advertenties, maar we vinden het zelf niet hinderlijk. Bovendien vinden we advertenties van vijftig of honderd jaar geleden toch ook prachtig. Een advertentie schept voor een latere lezer een goed tijdsbeeld.

De serie 'Op Molenpad' verdient zeker navolging. Op deze wijze breng je op een plezierige wijze molens onder de aandacht van de toerist, en daar is het boekje tenslotte ook voor bedoeld. Waar men wel op moet letten is de fotokwaliteit. Deze is zeer wisselend. De ene foto is haarscherp, de andere ziet er uit of als je je bril vergeten bent. Bovendien, Nederland kent toch prachtige wolkenluchten, waar zijn die gebleven?

HET MOLENWINKELTJE

Onderstaande artikelen zijn bij de Vereniging of Stichting op aanvraag verkrijgbaar (zie voor adressen de Colofon). De prijzen gelden afgehaald bij de fam. Dijk, Aduarderdiep 3, 9833 TG DEN HAM (Gn), tel. (050) 403 17 22.

Bij toezending worden verzend- en portokosten in rekening gebracht. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de bestelde artikelen, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld. De letter-/cijfercode is de bestelcode.

MOLENANSICHTKAARTEN per stuk f 1,00

MA01 (kleur, serie 12 stuks) f 10,00

Den Andel	KoPel De Jonge Hendrik (7)
Finsterwolde	KoPel molen Ganzedijk (38)
Noordhorn	KoPel Fortuna (140)
Paterswoldsemeer	WATER De Helper (39)
Sebaldeburen	WATER De Eendracht (42)
Ten Boer	ZA+KO Bovenrijge (20)
Ter Haar	KoPel Standerdmolen (126)
Uithuizermeeden	WATER Goliath (122)
Veelerveen	KOREN Niemans molen (15)
Vriescheloo	KOREN De Korenbloem (16)
Zuidwolde	WATER Krimpstermolen (9)
Zuurdijk	KoPel De Zwaluw (66)

MA02 (kleur, serie 8 stuks) f 7,50

Garmerwolde	WATER Langelandster M. (21)
Noorddijk	WATER Noordermolen (85)
Noorderhoogebrug	KOREN Wilhelmina (87)
Onderdendam	WATER Zilvermeeuw (10)
Westerwijtwerd	WATER De Palen (77)
Zuidwolde	WATER Koningslaagte (13)
Zuidwolde	WATER Krimstermolen (9)
Zuidwolde	WATER 't Witte Lam (12)

MOLENFOTO'S (kleur, per serie 10 stuks) f 10,00

MF01

Garmerwolde	WATER Langelandster (21)
Garsthuizen	KoPel De Hoop (114)
Kolham	KOREN Enterprise (98)
Leegkerk	WATER De Jonge Held (57)
Slochteren	WATER Fraeylema (109)
Slochteren	WATER GrootePolder (111)
Slochteren	WATER De Ruiten (113)
Wedderbergen	WATER (127)
Wedderveer	ZAAGM Spinnepkop (128)
Westerwijtwerd	KoPel Zeldenrust (75)

MF02

Appingedam	WATER Olingermolen (6)
Vierverlaten	WATER Zuidwendinger (55)
Climmen	WATER Witte Molen (49)
Klein Wetsinge	KoPel Eureka (1)
Midwolda	WATER Paaltjasker
Onderdendam	WATER Zilvermeeuw (10)
Overschild	KOREN Windlust (22)
Spijk	KoPel Ceres (18)
Westerwijtwerd	WATER De Palen (77)
Zuidwolde	WATER 't Witte Lam (12)

THEELEPELTJES

TH01

Molenaafbeelding in diverse typen op steel f 4,-.

TH02

Verzilverd, met ovale of ronde Delfts blauwe molenaafbeelding f 5,-.

STICKERS

ST01

Met embleem Vereniging Vrienden van de Groninger Molens f 1,-.

ST02

Met afbeelding van een Groninger Molen f 1,-.

MOLENBOUWTEKENINGEN (schaalmodellen)

BT01

Standerdmolen f 10,-.

BT02

Wipmolen f 10,-.

BT03

Stellingmolen f 12,50

BT04

Spinnemolentje f 5,-.

BP01

BORDUURPATRONEN (met diverse molenaafbeeldingen) f 10,-.

LB01

LESBRIEF over molens f 1,-.

MT01

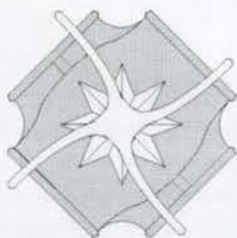
MOLENTEGELTJES f 5,-.

BR01

BROCHURE Zelfzwichter 40 pagina's informatie in gekleurde omslag f 2,50

ZZxx

DE ZELFZWICHTER (verschenen nummers) t/m nr.20 f 2,00, nr.21 – nr.84 f 2,50

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN DE
GRONINGER MOLENS

STICHTING DE GRONINGER MOLEN

VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN MOLENAARS
Afd. Groningen

